

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 7. mai 2021 av Høyesterett i avdeling med

dommer Magnus Matningsdal

dommer Henrik Bull

dommer Per Erik Bergsjø

dommer Arne Ringnes

dommer Espen Bergh

HR-2021-987-A, (sak nr. 21-002283STR-HRET)

Anke over Borgarting lagmannsretts dom 14. september 2020

A (advokat Bernt Heiberg – til prøve)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Peter Andre Johansen)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Bull:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder anvendelse av straffebudet mot såkalt selvvask i straffeloven § 337 første ledd bokstav b, samt inndragning av utbytte i denne sammenheng.
- (3) A var daglig leder, styreleder og eneaksjonær i X AS – heretter X Foretaket drev med flytting av møbler, montasje av kontormøbler og virksomhet i tilknytning til dette som underleverandør for andre foretak.
- (4) Skatt øst varslet i september 2017 X om kontroll. Av bokettersynsrapporten 20. desember 2018 fremgår det at X har levert ligningsoppgaver og omsetningsmeldinger/skattemeldinger for merverdiavgift. Det er betalt arbeidsgiveravgift, og det er utarbeidet årsregnskap. Årsregnskapene viser driftsinntekter på om lag 15 millioner kroner i 2014, 11,8 millioner i 2015, 8 millioner i 2016 og 9 millioner i 2017. A har i samme periode tatt ut lønn som daglig leder fra cirka 800 000 kroner i 2014 ned til 300 000 kroner i 2017. I tillegg har han tatt ut utbytte på rundt 3 millioner kroner i 2014 og 2015, om lag 2,5 millioner i 2016 og cirka 742 000 kroner i 2017.
- (5) X benyttet i den perioden tiltalen gjelder, begynnelsen av 2014 til utgangen av 2017, i utstrakt grad arbeidskraft innleid fra det som utad fremstod som underleverandører. Også underleverandørene var registrert i merverdiavgiftsregisteret. X fradragførte kostnadene ved disse underleveransene. Skatt øst mente imidlertid at underleverandørene ikke leverte reelle tjenester.
- (6) Oslo statsadvokatembeter tok 17. januar 2019 ut tiltale mot A. Tiltalens post I gjelder grovt bedrageri uten sammenheng med den del av saken som Høyesterett skal behandle, og post II omhandler grov korrupsjon i form av ytelser til en prosjektleder i et foretak som var Xs største kunde. Post III gjelder brudd på merverdiavgiftsloven og straffelovens bestemmelser om grovt skattesvik, ved at A sørget for at X urettmessig førte fradrag for inngående merverdiavgift basert på ikke-reelle fakturaer fra de nevnte underleverandørene. Post IV er den sentrale for Høyesteretts behandling av saken, men må ses i sammenheng med post V. Disse to postene lyder slik:

«IV**Straffeloven (1902) § 317 fjerde ledd, jf. annet ledd, jf. første ledd**

(for perioden frem til 31.09.2015) for å ha konvertert eller overført formuesgoder eller på annen måte skjult eller tilslørt hvor utbyttet av en straffbar handling han selv har begått, befinner seg, stammer fra, hvem som har rådigheten over det, dets bevegelser eller rettigheter knyttet til det. Hvitvaskingen anses som grov særlig fordi det er lagt vekt på hva slags straffbar handling utbyttet stammer fra, verdien av det utbyttet heleren har hatt befatning med, størrelsen på den eventuelle fordel heleren har mottatt eller skaffet seg eller andre og om den skyldige har drevet heleri sedvanemessig

og straffeloven (2005) § 338 første ledd, jf. § 337 første ledd

(for perioden etter 01.10.2015) for å ha gjennom konvertering eller overføring av formuesgoder eller på annen måte skjult eller tilslørt hvor utbyttet av en straffbar handling han selv har begått, befinner seg, stammer fra, hvem som har rådigheten over det, dets bevegelser, eller rettigheter som er knyttet til det.

Hvitvaskingen er grov særlig fordi det legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, om utbyttet hvitvaskeren har hatt befatning med er av betydelig verdi, og om lovbrøteren har drevet hvitvasking regelmessig.

Grunnlag:

I perioden og på sted som beskrevet under post V forholdt han seg som der beskrevet. Deretter skjulte han eller tilslørte han utbytte fra kundene ved å overføre beløpet på 18 103 493,- kroner inkludert merverdiavgift til en rekke konti som tilhørte ulike selskaper, angivelig som betaling for utført flytte- og/eller transportoppdrag som underleverandører. Dette til tross for at selskapene ikke utførte oppdragene i samsvar med de betalingene selskapene mottok. Han eller andre personer foretok deretter kontantuttak av pengene eller pengene ble overført til andre konti og deretter tatt ut i kontanter og/eller brukt til privat forbruk.

Beløpene ble overført fra X AS og fordelt som følger:

[oversikt over de aktuelle underleverandørene og beløpene]

Dette til tross for at han visste at det ikke var noen form for realitet i selskapene og/eller arbeidet ble utført av arbeidere uten arbeidstillatelse og/eller arbeidere som det ikke ble betalt lovpålagte skatter og avgifter for. Overføringene representerte således oppgjør for svart eller ulovlig utført arbeid av dette selskapet for X AS. På denne måten skjulte han bruk av svart arbeid og skaffet seg utbytte fra straffbare handlinger. Slik kunne han og/eller X AS påta seg større eller flere oppdrag enn det han eller selskapet ellers ville kunne utført.

V**Straffeloven (1902) § 317 fjerde ledd, jf. første ledd**

(for perioden frem til 31.09.2015) for å ha mottatt eller skaffet seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling eller ytet bistand til å sikre slikt utbytte for en annen. Heleriet anses som grovt særlig fordi det er lagt vekt på hva slags straffbar handling utbyttet stammer fra, verdien av det utbyttet heleren har hatt befatning med, størrelsen på den eventuelle fordelen heleren har mottatt eller skaffet seg eller andre og om den skyldige har drevet heleri sedvanemessig

og straffeloven (2005) § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd

(for perioden etter 01.10.2015) for å ha mottatt eller skaffet seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling. Likestilt med utbytte er en gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor det.

Heleriet er grovt fordi det særlig legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, at fordelen gjerningspersonen har skaffet seg er betydelig, og om den skyldige har drevet heleri regelmessig.

Grunnlag:

I perioden fra rundt 1. januar 2014 til 31. desember 2017 i Oslo og omegn, i egenskap av å være eier og daglig leder av X AS org.nr. 000 000 000, benyttet han seg av arbeidere uten arbeidstillatelse og/eller arbeidere som det ikke ble betalt lovpålagte skatter og avgifter for, til å utføre flytte- og/eller transportoppdrag for kundene

Totalreform AS, Europe AS, Green Table AS og Movement AS. Han mottok et utbytte fra kundene for utførte oppdrag på samlet minst 18 103 493,- kroner eller mer.

Utbytte kom også i form av og skatte- og avgiftsunndragelse. Ved sine handlinger sikret han også utbytte fra straffbare handlinger for andre.»

- (7) Post IV gjelder altså grov selvvask av utbytte fra en straffbar handling man selv har begått, mens heleriet omtalt i post V består i såkalt mottaksheleri ved bruk av arbeidere som ble engasjert gjennom de tidligere nevnte underleverandørene. Det utbyttet som post IV gjelder, stammer ifølge tiltalen fra dette heleriet.
- (8) I Oslo tingretts dom 25. juli 2019 ble A dømt etter tiltalen, likevel slik at påtalemyndigheten under forhandlingene hadde frafalt tiltalen for enkelte av bedrageriene omtalt i tiltalens post I, slik at det samlede beløpet som bedrageriene beløp seg til, ble redusert i forhold til tiltalebeslutningen, til noe over 801 400 kroner. Korrupsjonshandlingene gjaldt ytelser på i underkant av 114 000 kroner. Heleribeløpet ble funnet å utgjøre 18,6 millioner kroner, og den urettmessig førte inngående merverdiavgiften var på 3 528 429 kroner.
- (9) Tingretten fastsatte straffen til fengsel i seks år og seks måneder. A ble videre fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet og til å være daglig leder eller styremedlem i noe selskap, og han ble dømt til å tåle inndragning av 12 millioner kroner etter en skjønnsmessig reduksjon fra 18,6 millioner. Endelig ble han dømt til å erstatte tapet som bedrageriene hadde ført til.
- (10) A anket til Borgarting lagmannsrett over domfellelsen for tiltalens poster II, III, IV og V. I beslutning 14. oktober 2019 ble anken over postene II, IV og V henvist til ankebehandling, mens anken over post III ble nektet fremmet. Domfellelsen i tingretten for bedrageri – post I – og grovt skattesvik knyttet til urettmessig ført inngående merverdiavgift – post III – var dermed endelig.
- (11) Borgarting lagmannsrett avsa dom 14. september 2020 med slik domsslutning:
- «1. A, født 00.00.1980, frifinnes for overtredelse av straffeloven (1902) § 317 fjerde ledd, jf. første ledd, og straffeloven (2005) § 333 første ledd, jf. § 332 første ledd (post V).
  2. A, født 00.00.1980, dømmes for overtredelse av
    - straffeloven (1902) § 276 b første ledd, jf. § 276 a første ledd bokstav b og straffeloven (2005) § 388, jf. § 387 første ledd bokstav b (post II)
    - straffeloven (1902) § 317 fjerde ledd, jf. andre ledd, og straffeloven (2005) § 338 første ledd, jf. § 337 første ledd bokstav b (post IV),
 samt de forhold som er rettskraftig avgjort ved Oslo tingretts dom av 25. juli 2019, (post I og III),

alt sammenholdt med straffeloven (1902) § 62 første ledd og straffeloven (2005) § 79 første ledd bokstav a, til en straff av fengsel i 5 – fem – år og 6 – seks – måneder.

Til fradrag går 400 – firehundre – dager for utholdt varetekt, jf. straffeloven (2005) § 83.

3. A, født 00.00.1980, fradømmes for alltid retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, være daglig leder i noe selskap eller sitte i noe selskaps styre, jf. straffeloven (2005) § 56 første ledd bokstav b.
  4. A, født 00.00.1980, dømmes til å tåle inndragning av 9 000 000 – ni millioner – kroner, jf. straffeloven (1902) § 34 tredje ledd, jf. første ledd, og straffeloven (2005) § 67 første ledd. Inndragning skjer til fordel for statskassen.»
- (12) A ble altså frifunnet for tiltalens post V om heleri. Grunnen til dette var at lagmannsretten fant det bevist ut over enhver rimelig tvil at A selv hadde begått de lovbruddene som lå bak heleriet – primærlovbruddene. Under henvisning til rettspraksis kom lagmannsretten til at A da måtte frifinnes for heleriet. Ettersom lagmannsretten fant det utvilsomt at han hadde begått primærlovbruddene, kunne han imidlertid etter lagmannsrettens syn dømmes for selvvask av utbyttet fra disse, og utbyttet kunne inndras, selv om han altså ikke var tiltalt og dømt for disse primærlovbruddene.
- (13) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken er knyttet til tiltalens post IV og gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen, samt inndragningen.
- (14) Saken er for Høyesterett behandlet ved fjernmøte, jf. midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 3.

Mitt syn på saken

Nærmere om faktum

- (15) Som nevnt innledningsvis drev X, der A var daglig leder, styreleder og enesaksjonær, virksomhet innenfor transport- og flyttebransjen som underleverandør for andre foretak. En betydelig del av arbeidet ble utført av arbeidstakere som tilsynelatende var innleid gjennom andre foretak. Om dette skriver lagmannsretten:

«Det er 11 virksomheter – aksjeselskap eller enkeltpersonforetak – som har blitt betegnet som underleverandører i saken. Etter lagmannsrettens syn er det misvisende å referere til virksomhetene som underleverandører. De har ikke levert selvstendige tjenester, men kun vært gjennomstrømmingsselskap – stråselkap – med det formål å kamuflere svart og til dels ulovlig arbeid, få fradrag for merverdiavgift og å kunne sitte igjen med et betydelig overskudd som er unndratt fra beskatning. Selskapene vil i det følgende i all hovedsak bli benevnt stråselkap. Fakturaene fremstår som fiktive i den forstand at de ikke ga uttrykk for reelt leverte tjenester. Ved at X betalte fakturaene, ble det overført betydelige beløp til stråselkapene som igjen kunne tas ut og overføres videre – som skattefritt utbytte og betaling til mellommenn og som svart betaling til en rekke arbeidere. Organiseringen med stråselkap innebar at det ble etablert et system som ga A en betydelig økonomisk gevinst. Stråselkapene fungerte dessuten som mellomledd som skapte distanse til As lovlige virksomhet i X og til ham som den som i realiteten organiserte og drev systemet.

Det er flere fellestrekk ved virksomhetene og organiseringen. Virksomhetene hadde kort levetid; fem var konkurs etter noe over ett til to år etter registrering. Alle har så å

si umiddelbart etter oppstart hatt oppdrag og høy inntjening, noe som er lite sannsynlig – også tatt i betraktning at innehaveren i de fleste tilfelle var relativt nyinnflyttet til Norge og ikke snakket norsk. Det var mangelfull – og for de fleste ingen – registrering i Aa-registeret. Det ble ikke foretatt forskuddstrekk eller betalt arbeidsgiveravgift. Virksomhetene leverte ikke pliktige oppgaver til skattemyndighetene og betalte ikke skatter og avgifter. Alle ble registrert i merverdiavgiftsregisteret, noe som ga X fradrag for merverdiavgift. Det er ikke spor av næringsrelaterte kostnader, og med ett unntak, hadde ingen av selskapene biler, lastebiler e.l. som er naturlig og vanlig i en flyttevirksomhet. Med noen få unntak var det ikke registrert regnskapsfører, og for de som hadde det, varte det bare en kort periode. Det foreligger ikke fullstendige regnskap for noen av virksomhetene.

Det er en rekke forbindelser mellom virksomhetene, og enkelte personer fremstår som særlig betrodde og sentrale. De har hatt ulike roller – ansatte, oppdragstakere og innehavere av virksomheter – og som mottakere av pengeoverføringer. Flere var uttaksledd som styrte kontantstrømmen videre. For tre av selskapene var X den eneste kunden, og gjennomgående var X den klart største inntektskilden. Overføringene fra X ble umiddelbart ført over på en rekke personer som ikke synes å ha noen tilknytning til virksomheten, for deretter å bli tatt ut kontant med en gang eller overført til utlandet. Det er i rapporten fra Skatt øst påpekt at de fleste overføringene savner fornuftige eller forretningsmessige grunner. Det er opprettet en rekke kontoer i mange forskjellige banker. Kontoene fremstår som rene uttakskontoer, noe som kan forklares med at formålet var å utnytte maksimalt potensialet for uttak fra minibank. Y [ett av stråselkapene] skiller seg fra de øvrige ved at pengene ble tatt ut kontant med en gang – uten videreoverføring til andre kontoer.»

(16) De innleide arbeidstakerne var for det meste rumenere, dels bostedsløse, ofte engasjert som dagarbeidere. Som det fremgår av sitatet, ble de lønnet «svart» – det var svært mangelfull registrering i Aa-registeret, og det ble ikke trukket forskuddsskatt eller betalt arbeidsgiveravgift. Timelønnen lå mellom 80 og 120 kroner.

(17) Rumenerne har rett til å ta arbeid i Norge i henhold til reglene i EØS-avtalen, og det er ikke noe i lagmannsrettens dom som gir grunnlag for å bygge på at de ikke oppfylte de vilkårene som EØS-retten stiller for dette. Det fremgår imidlertid av dommen at det også i en viss utstrekning ble benyttet ulovlig arbeidskraft. Så vidt jeg kan se, er det som lagmannsretten har funnet bevist i så måte, at A mellom november 2015 og februar 2016 betalte «noen ansatte fra Kosovo» til tross for at de ikke hadde oppholdstillatelse i Norge.

(18) Om organiseringen uttaler lagmannsretten:

«A etablerte et system og nettverk for å tilsløre det reelle og underliggende forholdet; at arbeidstakerne i realiteten utførte arbeid for X. A skaffet oppdragene, og systemet innebar at han kunne skape avstand til den lovlige delen av virksomheten som X drev ved å etablere en skyggevirksomhet med bruk av stråselkap som utad fremsto som foretak med egne ansatte. Ved å organisere virksomheten på denne måten, unngikk A også å ha en større arbeidsstokk. I stedet kunne han hente inn arbeidstakere på time- og dagsbasis ved å bruke mellommenn som skulle fremstå som selvstendige arbeidsgivere i relasjon til arbeiderne, og som selvstendige oppdragstakere overfor X.»

(19) Lagmannsretten oppsummerer slik:

«Lagmannsretten har etter dette funnet det bevist ut over enhver rimelig tvil at det ikke foreligger reelle oppdrag mellom noen av stråselkapene og X. Siden retten mener at

A hadde kontroll over de stråselkapene som leverte tjenestene, kunne arbeidet kanaliseres den veien og dermed tas ut skatte- og avgiftsfritt. Systemet med stråselkap som A hadde etablert og styrte, gjorde det derfor mulig å ta ut en langt høyere fortjeneste for oppdragene enn om han hadde drevet lovlig.»

(20) Selvvaskhandlingene har lagmannsretten sammenfattet på denne måten:

«A har drevet en lovlig transportvirksomhet av betydelig omfang – og han har tatt ut utbytte. Samtidig etablerte han en skyggevirksomhet på siden av den lovlige virksomheten med stadig nye stråselkap, og der betydelige beløp ble kanalisert ned til disse foretakene. Stråselkapene skulle aldri betale skatt eller avgifter, og de fungerte som uttaksledd for utbytte og avlønning av arbeidere som ble lønnet svart. Faktureringen fra stråselkapene ga X fradrag for merverdiavgift, noe han er domfelt for i tingretten. A har derved gjennom ulike sikringshandlinger både overført utbytte i lovens forstand og skjult hvor utbytte kommer fra.»

Domfellelsen for selvvask

Straffelovens bestemmelse om selvvask

(21) Straffeloven § 337 om hvitvasking første ledd lyder slik:

«For hvitvasking straffes den som

- a) yter bistand til å sikre utbyttet av en straffbar handling for en annen ved for eksempel å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller investere det, eller
- b) gjennom konvertering eller overføring av formuesgoder eller på annen måte skjuler eller tilslører hvor utbyttet av en straffbar handling han selv har begått, befinner seg, stammer fra, hvem som har rådigheten over det, dets bevegelser, eller rettigheter som er knyttet til det.»

(22) Strafferammen er etter fjerde ledd fengsel inntil to år, men for grov hvitvasking, som A er domfelt for, følger det av § 338 at strafferammen er fengsel inntil seks år.

(23) Ettersom den straffbare virksomheten begynte før straffeloven 2005 trådte i kraft 1. oktober 2015, gjelder domfellelsen også den tilsvarende bestemmelsen om hvitvasking i straffeloven 1902 § 317. Den bestemmelsen omfattet også heleri, mens straffeloven 2005 har egne heleribestemmelser i §§ 332 til 336. Det er imidlertid ingen forskjell mellom ny og gammel bestemmelse med hensyn til de spørsmål som anken reiser. Jeg holder meg derfor i det følgende til § 337 i straffeloven 2005.

(24) Paragraf 337 første ledd bokstav a gjelder bistand til å sikre utbyttet «av en straffbar handling» – primærlovbruddet – for en annen. Bokstav b, som er den aktuelle bestemmelsen i saken mot A, omhandler hvitvasking i form av såkalt selvvask. Det vil si at gjerningspersonen skjuler eller tilslører hvor utbyttet «av en straffbar handling han selv har begått», blant annet befinner seg eller stammer fra. Dette alternativet ble tilføyd i straffeloven 1902 § 317 annet ledd ved lov 30. juni 2006 nr. 49.

(25) Hva som i denne saken utgjør As utbytte, er til dels omstridt. De spørsmålene som saken reiser om vilkårene for å kunne straffes for selvvask, er i praksis knyttet til spørsmålet om lagmannsrettens syn på selvvaskens omfang og utbytteberegningen er basert på riktige

rettslige forutsetninger. Jeg kommer nærmere tilbake til disse spørsmålene, men jeg nevner allerede nå at også besparelser kan utgjøre utbytte fra en straffbar handling som lovbyteren selv har begått. Det følger klart av Ot.prp. nr. 53 (1992–1993) side 12 og Innst. O. nr. 89 (1992–1993) side 4. Disse forarbeidene gjelder riktignok hvitvaskingsbestemmelsen før den i 2006 ble utvidet til også å gjelde selvvask, men det er ikke holdepunkter i forarbeidene til utvidelsen for at man så for seg et snevrere utbyttebegrep ved selvvask. At sparte skatter og avgifter som er et resultatet av straffbare skatte- og avgiftsunndragelser, må regnes som «utbytte» som kan gjøres til gjenstand for hvitvasking, følger av Rt-1997-1637, og det er for så vidt heller ikke bestridt. Selvvask i form av besparelser reiser noen særspørsmål når straffebudet skal anvendes, og det er blant de spørsmål jeg kommer tilbake til.

Må primærlovbruddene identifiseres?

- (26) I HR-2017-822-A avsnitt 11 uttalte Høyesterett at så langt det aktuelle utbyttet stammet fra straffbare handlinger, var det ikke påkrevd at de enkelte primærlovbruddene ble nøyaktig identifisert. Aktor har anført at dette også må gjelde i As tilfelle, og at lagmannsretten har basert seg på denne rettsoppfatning.
- (27) HR-2017-822-A gjelder imidlertid hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger begått av en annen, altså overtredelse av straffeloven § 337 første ledd bokstav a. Denne bestemmelsen taler om «utbyttet av en straffbar handling» rent generelt. Bestemmelsen om selvvask, § 337 første ledd bokstav b, gjelder derimot «utbyttet av en straffbar handling som han [gjerningspersonen] selv har begått». Det må altså konstateres at gjerningspersonen «selv har begått» de straffbare handlingene som utbyttet stammer fra. Da må det etter mitt syn kreves at de straffbare handlingene det er tale om, er identifisert på en slik måte at tiltalte kan forsvare seg mot anklagene, og retten må finne det bevist ut over enhver rimelig tvil at alle vilkår for å kunne straffes for handlingene er oppfylt. Noe annet ville være problematisk i forhold til uskyldspresumsjonen slik den fremgår av Grunnloven § 96 annet ledd og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 2. En tilsvarende problemstilling oppstår ikke ved hvitvasking av utbyttet av ikke nærmere identifiserte straffbare handlinger begått av andre enn den tiltalte. En annen sak er – som det forutsetningsvis fremgår av HR-2017-822-A avsnitt 11 – at retten uansett må finne det utvilsomt at det utbyttet som gjerningspersonen domfelles for å ha hvitvasket, faktisk stammer fra straffbare handlinger.
- (28) I HR-2017-822-A er det vist til tidligere rettspraksis, blant annet Rt-2015-295 avsnitt 16. I den avgjørelsen uttalte Høyesterett i tilknytning til selvvask at det ikke var noe vilkår etter straffeloven 1902 § 317 at utbyttet kan tilbakeføres til en eller flere konkrete straffbare handlinger. Uttalelsen falt imidlertid i tilknytning til straffutmålingen, for å begrunne at strafferammen for primærlovbruddene ikke kunne sette noen grense for straffen. Den avgjørelsen det er vist til i Rt-2015-295 avsnitt 16, nemlig Rt-2006-466, gjaldt heleri, der problemstillingen ikke oppstår. Også Rt-2015-438, som det er vist til i HR-2017-822-A, og som jeg kommer tilbake til i forbindelse med inndragningsspørsmålet, gjaldt heleri.
- (29) Jeg konkluderer etter dette med at det for domfellelse for selvvask er nødvendig å identifisere de straffbare handlingene som det selvvaskede utbyttet stammer fra. Samtidig understreker jeg at dersom det er tale om et sammenhengende straffbart forhold, slik tilfellet er i denne saken, kreves det ikke at den enkelte handlingen som inngår i denne

sammensatte virksomheten, identifiseres. I så måte er det ingen forskjell sammenlignet med hva som ellers gjelder ved domfellelse for sammenhengende straffbare forhold, jf. Rt-1940-25. Slik jeg leser lagmannsrettens dom, har lagmannsretten lagt det samme til grunn.

- (30) Det følger likevel ikke av dette at domfellelse for selvvask forutsetter domfellelse også for primærlovbruddene. Et slikt vilkår kan ikke leses inn i § 337 første ledd bokstav b. Det må være tilstrekkelig at retten konstaterer at tiltalte uten tvil har gjort seg skyldig i primærlovbruddene når den tar stilling til om vedkommende kan dømmes for selvvask. Noe annet er for så vidt heller ikke anført i As anke og er uttrykkelig forutsatt i Rt-2012-313 avsnitt 24.
- (31) Lagmannsretten uttaler at utbyttet stammer fra «skatteunndragelse, unnlatt betaling av arbeidsgiveravgift, brudd på utlendingsloven mv.». Tilføyelsen «mv.» indikerer at A også kan ha begått andre lovbrudd enn dem som er særskilt nevnt. Til dette bemerker jeg at det ikke er et vilkår for domfellelse for selvvask at utbyttet fra den virksomheten som selvvaskeren har drevet, *bare* må stamme fra identifiserte straffbare handlinger, så lenge det er klart at han *også* har hatt utbytte fra slike handlinger. Om et samlet beløp også omfatter lovlige inntekter eller inntekter fra ikke-identifiserte straffbare handlinger, er dermed ikke avgjørende for spørsmålet om domfellelse. Hvor stor del som er utbytte fra straffbare handlinger, blir i slike tilfeller et spørsmål om omfanget av selvvasken, som er relevant for straffutmåling og utbytteinndragning – eventuelt også for om det foreligger grov selvvask etter straffeloven § 338.
- (32) Som nevnt var tiltalen basert på at As primærlovbrudd var heleri – en straffbar handling som også forutsetter at det foreligger utbytte fra et primærlovbrudd. Slik lagmannsretten har lagt til grunn, følger det av Rt-2008-1074 avsnitt 15 til 18 at dersom retten finner det bevist ut fra strafferettens beviskrav at tiltalte selv har begått primærlovbruddet, kan han ikke dømmes for heleri. Etter en omfattende gjennomgang av As rolle fant lagmannsretten det bevist ut over enhver rimelig tvil at A hadde gjort seg skyldig i de primærlovbruddene som var beskrevet i tiltaleposten om heleri, og at han da måtte frifinnes for heleritiltalen. Lagmannsretten kom likevel til at han kunne dømmes for selvvask, og uttaler:
- «Lagmannsretten har ovenfor i punkt 3.2 kommet til at A skal frifinnes for post V – heleri. Dette er imidlertid ikke til hinder for at han kan domfelles for hvitvasking, jf. tiltalen post IV. I gjerningsbeskrivelsen i post IV er det vist til gjerningsbeskrivelsen i post V. Her er nettopp hovedtrekkene i fremgangsmåten ved primærlovbruddene som ledet til utbyttet beskrevet. De straffbare forholdene som er angitt og beskrevet i post IV og V er de samme som lagmannsretten har funnet bevist – men da slik at lagmannsretten mener han ikke kan dømmes for heleri fordi han må anses som hovedmannen. Lagmannsretten finner det klart at hvitvaskingsbestemmelsen kan anvendes uten at man går veien om heleri. Endringen medfører ikke at tiltalte dømmes for et annet forhold enn tiltalen, jf. straffeprosessloven § 38. Selv om retten ikke kan gå utenfor det forhold tiltalen gjelder, er den ubundet av den nærmere beskrivelse med hensyn til tid, sted og andre omstendigheter. Lagmannsretten bemerker dessuten at de spørsmål som domfellelse for hvitvasking ved frifinnelse for heleri foranlediger, ble tatt opp under ankeforhandlingen, og at aktor og forsvarerne fikk oppfordring til å kommentere spørsmålene.»
- (33) Dette er uttrykk for riktig rettsanvendelse.

Tidsrekkefølgen mellom primærlovbrudd og selvvaskhandling

- (34) Det følger av Rt-2012-313 avsnitt 27 til 29 at primærlovbruddet må være begått før selvvaskhandlingen. Dette utledes av bestemmelsens ordlyd: Det skal dreie seg om utbytte av en straffbar handling som selvvaskeren «har begått».
- (35) I den saken hadde domfelte i flere år latt sine næringsinntekter gå direkte inn på ektefellens bankkonto for å unndra dem fra kreditorbeslag, samtidig som han unnlot å levere selvangivelse og næringsoppgave for inntektene. Han kunne da ikke dømmes for selvvaskhandlinger knyttet til skattelovbruddene når selvvaskhandlingene var utført før fristen for å levere selvangivelse og næringsoppgave for de aktuelle inntektene var oversittet.
- (36) Når det gjelder overtredelsen av utlendingslovgivningen i As sak, altså i praksis bruken av enkelte kosovoalbanere uten oppholdstillatelse, har lagmannsretten, som nevnt, tidfestet denne til perioden november 2015 til februar 2016. Lovbruddet fullbyrdes allerede når arbeidet utføres, og utbyttet er verdien av arbeidet. Det må være klart at kravet til tidsrekkefølge for denne del ikke reiser spørsmål – og jeg har heller ikke forstått forsvarer slik at det bestrides at tidsrekkefølgekravet er oppfylt i denne sammenheng.
- (37) Det er imidlertid utbyttet fra skatte- og avgiftslovbruddene som her utgjør størstedelen av utbyttet som ble selvvasket. De straffbare primærlovbruddene det er tale om, består i overtredelse av skatte- og avgiftslovgivningen, ved at de arbeidstakerne som tilsynelatende ble innleid fra underleverandører, stort sett ble lønnet såkalt svart – det ble ikke betalt arbeidsgiveravgift, levert lønnsinnberetninger eller foretatt og innbetalt forskuddstrekk. For enkelte av stråselskapene er det heller ikke levert skattemelding og næringsoppgave. Dette er plikter som i det store og hele skal utføres etter at den tilhørende arbeidsytelsen er foretatt. Bildet varierer noe fra det ene selskapet til det andre med hensyn til hva slags lovbrudd det gjelder, og hvilke år det gjelder. Lagmannsretten beskriver dette for det enkelte stråselskapet uten å tidfeste nøyaktig tidspunkt for det enkelte lovbruddet – som for en stor del består i unnlater – i det enkelte selskapet. Det dreier seg om lovbrudd som er spredt i tid gjennom hele den perioden tiltalen gjelder. Primærlovbruddene i form av brudd på merverdiavgiftslovgivningen er i tiltalen spesifisert på hele år og det enkelte stråselskapet.
- (38) Som det fremgår av det jeg tidligere har sitert fra lagmannsrettens dom, var denne lovstridige virksomheten sammenblandet med lovlig virksomhet, som også hadde et betydelig omfang. Det finnes ikke spor i lagmannsrettens dom av at det har vært synlig for Xs oppdragsgivere, for eksempel i form av forskjellig timepris, om det dreide seg om det ene eller andre – oppdragsgiverne har betalt for tjenester som har kunnet bestå av det ene eller andre eller begge deler. Det er ikke noe som tyder på at Xs oppdragsgivere er fakturert for arbeid som ikke er utført.
- (39) Hvitvaskingshandlingene består på sin side i at A har overført penger fra X til stråselskapene basert på fakturaer fra dem og deretter tatt pengene ut fra disse selskapene på måter som har gjort det umulig å spore dem videre, ofte ved at pengene er tatt ut kontant gjennom minibanker. Lagmannsrettens gjennomgang viser at det i liten grad var sammenheng mellom de timelistene som stråselskapene leverte, og de fakturaene som X mottok fra de samme selskapene. X er til dels blitt fakturert for betydelig flere timer enn

det som fremgikk av stråselskapenes timelister, som dessuten kunne være mangelfulle. Fakturaene ble likevel honorert, ofte samme dag som de ble utstedt til tross for to ukers betalingsfrist. Lagmannsretten konkluderer med at fakturaene har vært utstedt når det har vært behov for å betale de uregistrerte arbeidstakerne og for å ta penger ut kontant gjennom stråselskapene. Slik virksomheten var organisert, er det altså ikke mulig å trekke forbindelseslinjer mellom det enkelte primærlovbruddet og den enkelte selvvaskhandlingen.

- (40) Til As anførsel om at han ikke kunne dømmes fordi tidsrekkefølgekravet ikke var oppfylt, uttalte lagmannsretten følgende:

«Lagmannsretten er ikke enig. A har etablert et system der primærlovbruddene og de straffbare sikringshandlingene avløser hverandre gjennom fire år. Sagt på en annen måte har selvvaskingen pågått parallelt med den straffbare virksomheten som har gitt utbytte. Systemet fremstår profesjonelt og komplekst – og som et hele. I et slikt system er det unaturlig å si at primærlovbruddene kommer før sikringshandlingene.»

- (41) Den siste bemerkningen om at det i en slik situasjon er unaturlig å si at primærlovbruddene kommer «før» sikringshandlingene, er ikke helt klar. Det kan være at «før» rett og slett er feilskrift for «etter», men den kan også forstås slik at det i denne situasjonen ikke gir mening å snakke om noen egentlig tidsrekkefølge – hverken noe «før» eller «etter» – mellom primærlovbrudd og selvvaskhandlinger – de utgjør et samlet hele. Den reelle meningen vil uansett være omtrent den samme.
- (42) Jeg er enig i lagmannsrettens beskrivelse av at vi står overfor et komplekst system der selvvask og den straffbare virksomheten som har gitt utbytte, har pågått parallelt og som et samlet hele. Når virksomheten på denne måten er lagt opp slik at det er umulig å knytte de enkelte selvvaskhandlinger til noe konkret tilhørende primærlovbrudd, mener jeg – slik aktor har fremholdt – at selve det tilslørende systemet som er bygget opp, inngår som del av selvvasken. Dette systemet har vedvart i hele perioden som tiltalens post IV og V gjelder. Ingen av de primærlovbruddene som lagmannsretten har funnet bevist innenfor tiltalens post V, har funnet sted etter at selvvaskvirksomheten var avsluttet. Det må i et slikt tilfelle være tilstrekkelig til å konstatere at utbyttet stammer fra primærlovbrudd som hvitvaskeren selv «har begått», uten at det er nødvendig å knytte de enkelte selvvaskhandlingene tidsmessig til konkrete primærlovbrudd. Jeg kan ikke se at dette er i strid med ordlyden i bestemmelsen.

- (43) Dette er en situasjon som adskiller seg klart fra situasjonen i Rt-2012-313.

- (44) Jeg er dermed enig med lagmannsretten i at tidsrekkefølgekravet i § 337 første ledd bokstav b er oppfylt i dette tilfellet.

Omfanget av det utbyttet som er selvvasket

- (45) Dette leder meg frem til lagmannsrettens syn på omfanget av det utbyttet A har selvvasket.
- (46) Det følger av det jeg tidligere har sagt, at i alle fall utbytte som består i verdien av det arbeidet som ble utført av arbeidskraften fra Kosovo, utgjør selvvasket utbytte. Jeg går ikke nærmere inn på det.

- (47) Som tidligere nevnt må videre sparte skatter og avgifter som følge av ikke å etterkomme skatte- og avgiftslovgivningens ulike regler om registreringer og innrapporteringer, kunne regnes som utbytte. Forsvarer har imidlertid fremholdt at denne besparelsen ikke er representert av bestemte formuesgoder eller formuesrettigheter – skatte- og avgiftskrav er et krav mot skattyter som sådan. Dermed kan heller ingen av de midlene som A har disponert over ved selvvaskhandlingene, identifiseres som utbytte i form av spart skatt eller avgift, anføres det: Skatte- og avgiftskravet består fortsatt mot X og kan betales med andre midler, noe som blant annet viser seg i at skattemyndighetene oppnådde en viss dividende i Xs konkursbo.
- (48) Jeg er selvsagt enig i at skattyter kan betale skatte- og avgiftskrav med de midler han ønsker, og at skatte- og avgiftskravet ikke overføres til en annen selv om midler som kunne ha vært benyttet til å betale kravet, overføres. Jeg kan imidlertid ikke skjønne annet enn at A gjennom å benytte det systemet han etablerte av stråselkaper som leverte fiktive tjenester til X, i praksis tilslørte hvor besparelsen stammet fra, nemlig fra ham selv gjennom Xs virksomhet. Slik jeg ser det, må disse besparelsene anses som selvvasket gjennom overføringene til stråselkapene.
- (49) Lagmannsretten har imidlertid ansett alle overføringer til stråselkapene som utbytte, ikke bare utbyttet fra bruk av ulovlig arbeidskraft og skatte- og avgiftsbesparelsene:
- «Når det gjelder størrelsen på det utbyttet som er selvvasket, bemerkes at bestemmelsen har en vid definisjon av utbytte. Lagmannsretten legger til grunn at utbyttebegrepet er videreført i straffeloven av 2005 uten realitetsendringer. Lagmannsrettens vurdering foran er at overføringene til stråselkapene skjedde for å dekke over omfattende ulovlig virksomhet. Hele beløpet må derfor anses som utbytte i straffebestemmelsens forstand. Lagmannsretten finner støtte for denne konklusjonen i HR-2017-822-A som gjaldt fiktiv fakturering for 43 millioner kroner. Hele beløpet ble ansett for å ha vært gjenstand for hvitvasking.
- Det er overført totalt 18,6 millioner kroner til stråselkapene. Tiltalen punkt IV er på noe over 18,1 millioner kroner. Tvil med hensyn til utbyttes størrelse skal komme tiltalte til gode. Lagmannsretten har kommet til at det det må anses bevist ut over enhver rimelig tvil at utbyttet utgjør 18 103 493 kroner.»
- (50) Som det motsetningsvis fremgår av det lagmannsretten senere skriver om inndragning, er det da ikke gjort fradrag for utgiftene som A hadde til lønn til arbeiderne, utbytte til medhjelpere i den straffbare virksomheten, samt de nokså beskjedne beløp som et par av stråselkapene faktisk betalte i skatt og avgifter. Etter å ha gjort fradrag for dette, kom lagmannsretten til et beløp på ni millioner kroner, som ble inndradd. Lagmannsretten hadde da ikke gjort fradrag for «eventuelle utgifter til andre medhjelpere», eller for den dividende Xs konkursbo til slutt betalte til Skatteetaten på 852 841 kroner.
- (51) Slik jeg ser det, må utbytteberegningen ta utgangspunkt i kjernen i den straffbare virksomheten: Gjennom utstrakt bruk av arbeidskraft som var villig til å utføre arbeid mot en timelønn som var svært lav fordi inntekten forutsetningsvis ikke skulle oppgis til beskatning, oppnådde A et helt annet og langt større påslag på hver enkelt utført arbeidstime enn for arbeidstakere som var direkte ansatt i X Ettersom skatteplikten påhvile arbeidstakerne og ikke X, var det altså påslaget og ikke de besparelsene som ble oppnådd ved ikke å betale arbeidsgiveravgift med videre, som utgjorde den sentrale begrunnelsen for den omfattende straffbare virksomheten. Det er altså de positive økonomiske verdiene

som ble oppnådd, som primært fremstår som det sentrale ved den straffbare virksomheten. I en slik situasjon er det naturlig å se det slik at utbyttet utgjør differansen mellom 18,1 millioner kroner som var gjenstand for selvvaskhandlingene, og de utgiftene som A hadde til arbeidstakere, medhjelpere med videre. Denne differansen består av summen av besparelser i form av spart arbeidsgiveravgift og andre sosiale ytelser, unndradd merverdiavgift og det påslaget som ble gjort ved faktureringen til oppdragsgiverne.

- (52) Dette standpunktet har etter mitt syn klar støtte i forarbeidene, som må leses på bakgrunn av at et utbytte normalt består i at gjerningspersonen er tilført positive økonomiske verdier. Besparelser er noe som det mer unntaksvis blir spørsmål om å anse som omfattet. Ved lovfesting av den generelle bestemmelsen om hvitvasking i 1993 ble det i den sammenheng drøftet om muligheten til å inndra besparelser skulle utvides ved å tilføye «fordel» i lovteksten. I Ot.prp. nr. 53 (1992–1993) side 12 ble et forslag i denne retning avvist fordi «begrepet utbytte [er] såpass vidt at det i alle fall vil kunne dekke enkelte tilfeller hvor den straffbare handling har ført til sparte utgifter». Proposisjonen inneholder ingen holdepunkter for at man for øvrig tok sikte på et snevert utbyttebegrep i tilfeller hvor den straffbare virksomheten har gitt lovbryteren positive økonomiske verdier. I Innst. O. nr. 89 (1992–1993) sluttet justiskomiteen seg til at «fordel» ikke skulle tilføyes i lovteksten. Men heller ikke i denne innstillingen kom det til uttrykk at utbyttebegrepet for øvrig skulle være snevert. Tvert om taler forarbeidene og lovens formål for at det skal legges til grunn et vidt utbyttebegrep.
- (53) Etter det jeg har redegjort for, har lagmannsretten kommet for høyt ut når den har lagt til grunn at det selvvaskede utbyttet utgjør 18 103 493 kroner. Den har vist til HR-2017-882-A, som gjaldt et nokså tilsvarende opplegg, men det er uklart for meg om det i det tilfellet overhodet var utført arbeid som tilsvarte de fiktive fakturaene. Saken dreide seg dessuten om hvorvidt det skulle skje inndragning fra en person som hadde frontet et stråselkap og mottatt pengene, altså tilsvarende As medhjelpere. I dette tilfellet har A hatt utgifter til lønn, belønning til medhjelpere, og noe er faktisk betalt i skatt og avgifter fra stråselkapene. Disse beløpene må trekkes fra. Dermed er vi i alle fall nede på ni millioner kroner. Dividenden må man etter mitt syn se bort fra i denne sammenheng. Den kom lenge etter at selvvaskhandlingene var utført.
- (54) Spørsmålet er så om man kan legge til grunn et beløp på rundt ni millioner som selvvasket utbytte – da i realiteten som et viktig, men ikke eneste, straffutmålingsmoment. Lagmannsretten bemerker i drøftelsen av inndragningsbeløpet at dette beløpet er fastsatt «med en betydelig margin i As favør». På denne bakgrunn må det kunne legges til grunn at det samlede utbyttet beregnet på grunnlag av en riktig forståelse av utbyttebegrepet i § 337 i alle fall er så nær ni millioner kroner at feilmarginen ikke kan spille noen rolle for straffutmålingen.

Ny straffutmåling

- (55) Lagmannsretten har, som nevnt, lagt til grunn et selvvasket beløp på ca. 18,1 millioner kroner for sin straffutmåling. Som det har fremgått, mener jeg at dette beror på feil tolkning av utbyttebegrepet, og at beløpet er lavere med rett tolkning, rundt ni millioner kroner. Selv om straffutmålingen også er basert på andre omstendigheter rundt de straffbare handlingene, er det dermed klart at den straffen som lagmannsretten har utmålt, er blitt for streng.

- (56) Lagmannsretten tok ved straffutmålingen utgangspunkt i domfellelsen for grov selvvask som det mest alvorlige forholdet. Også med det utbyttet som jeg legger til grunn, blir det riktig. Under henvisning særlig til Rt-2015-295, der en straff på fengsel i fire år ble ansett som passende for grov selvvask av i overkant av 17,5 millioner kroner, mente lagmannsretten at riktig straff for selvvaskingen alene var fengsel i noe over fire år. Lagmannsretten la da også vekt på en rekke andre skjerpene omstendigheter ved saken, som i stor grad var til stede også i Rt-2015-295: Handlingene har pågått over tid, A har brukt mennesker rundt seg og andres bankkontoer, betalingssystemet er utnyttet for å tildekke hva som skjedde, og betydelige beløp er ikke kommet til rette. Det ble videre pekt på at A hadde utnyttet en sårbar gruppe arbeidstakere som ble lavt betalt, og som for enkeltes vedkommende også hadde fortalt om manglende lønnsutbetaling. Dette la Høyesterett vekt på i skjerpene retning i HR-2017-822-A. Som lagmannsretten peker på, har den saken sterke likhetstrekk med As sak, bortsett fra at det hvitvaskede beløpet der var adskillig høyere – over 43 millioner kroner. Videre gjaldt saken en person som hadde frontet et stråselkap, altså tilsvarende en av As medhjelpere, og dermed drevet vanlig hvitvask, ikke selvvask. Høyesterett tok der utgangspunkt i et straffenivå på fengsel i fem år, se avsnitt 21.
- (57) Jeg slutter meg til det lagmannsretten skriver om de straffskjerpene momentene ved siden av selve beløpets størrelse. Når utbyttet som er selvvasket, etter mitt syn utgjør om lag halvparten eller noe mindre av det lagmannsretten har lagt til grunn, må det imidlertid få konsekvenser for straffutmålingen. I As tilfelle mener jeg at fengsel i rundt tre år vil være riktig for den grove selvvasken alene.
- (58) For de øvrige forholdene – tiltalens post I om grovt bedrageri, post II om grov korrupsjon og post III om grovt merverdiavgiftsbedrageri – er summen av de straffene som lagmannsretten har funnet passende for det enkelte lovbruddet, rundt to år og ti måneder. Jeg er enig i det lagmannsretten uttaler om straffenivået for disse lovbruddene.
- (59) I likhet med lagmannsretten kan jeg ikke se noen formildende omstendigheter.
- (60) Lagmannsretten fastsatte den samlede fengselsstraffen til fem år og seks måneder. Når det tas utgangspunkt i en lavere straff for det mest alvorlige forholdet enn det lagmannsretten gjorde, altså tre år i stedet for fire, betyr det at de øvrige straffbare forholdene får noe større vekt i den samlede utmålingen enn det lagmannsretten la til grunn. Jeg mener etter dette at den samlede fengselsstraffen passende kan settes til fire år og ni måneder.
- (61) Det er ikke grunn til å gjøre endring i lagmannsrettens idømmelse av tap av retten til å drive næringsvirksomhet.

Inndragning

- (62) Som nevnt i forbindelse med drøftelsen av hvilket utbytte som skal legges til grunn for straffutmålingen, inndro lagmannsretten ni millioner kroner. Fra utgangsbeløpet på 18,1 millioner kroner hadde den da gjort fradrag for lønn, utbytte til medhjelpere og det som faktisk ble betalt i skatt og avgifter fra et par av stråselkapene. Inndragningen skjedde med hjemmel i straffeloven 1902 § 34 tredje jf. første ledd og straffeloven 2005 § 67 første

ledd. Begge bestemmelser gjelder «utbytte av en straffbar handling» og bestemmer at slikt utbytte «skal» inndras.

- (63) Som lagmannsretten bemerker, må det legges til grunn at utbyttet stammer fra primærlovbruddene. I Rt-2015-438 ble det, rett nok under dissens, lagt til grunn at det ved domfellelse for heleri i medhold av straffeloven 1902 § 34 kunne foretas inndragning av utbyttet fra primærlovbruddene forut for heleriet selv om primærlovbruddene ikke ble konkretisert. Lagmannsretten viser til at avgjørelsen er fulgt opp i rettspraksis og må legges til grunn også ved hvitvasking. Som uttalt av Matningsdal, Straffeloven 2005: Kommentartutgave, Juridika, § 67 note 3.2.2, revidert 1. januar 2021, må synspunktet også gjelde ved hvitvasking.
- (64) Jeg nevner først at når straffeloven 2005 § 71 og straffeloven 1902 § 34 fjerde ledd bestemmer at inndragning etter henholdsvis straffeloven 2005 § 67 og straffeloven 1902 § 34 bare kan foretas overfor den som utbyttet «direkte» er tilfalt ved handlingen, må dette vilkåret altså anses oppfylt selv om utbyttet her egentlig stammer fra primærlovbruddene bak selvvasken.
- (65) Som jeg tidligere har gitt uttrykk for, kreves det imidlertid for å kunne domfelles for selvvask at primærlovbruddene er identifisert, slik at det er klart at vilkåret om at selvvaskeren «selv» har begått dem, er oppfylt. Det er tilfellet her. Jeg viser også i denne sammenheng til min tidligere drøftelse. Ettersom det dreier seg om et sammenhengende straffbart forhold, kreves det ikke at den enkelte handling, i denne saken typisk den enkelte utbetaling til stråselkapene og videre uttak derfra, er identifisert.
- (66) Ifølge straffeloven 2005 § 71 skal inndragning etter § 67 som nevnt foretas overfor den som utbyttet «direkte» er tilfalt ved handlingen, og tilsvarende fremgår av straffeloven 1902 § 34 fjerde ledd. Jeg kan ikke forstå annet enn at det utbyttet som A har oppnådd gjennom primærlovbruddene, «direkte» er tilfalt ham, selv om det har tatt veien om stråselkapene. I den utstrekning utbyttet alternativt har tilfalt X, følger det av fast rettspraksis at det kan inndras hos eneaksjonæren, som er A, jf. Rt-2012-1282 avsnitt 21 og 22 med henvisning til tidligere rettspraksis.
- (67) Når det gjelder omfanget av det inndradde beløpet, ni millioner kroner etter fradrag, viser jeg til drøftelsen av omfanget på utbyttet, blant annet lagmannsrettens uttalelse om at beløpet er fastsatt med en betydelig margin i As favør. Dermed er det ikke grunn til å bygge på noe lavere beløp i forbindelse med inndragningen.
- (68) Lagmannsretten har imidlertid unnlatt å trekke fra den dividenden som Xs konkursbo til slutt ga til Skatteetaten. Begrunnelsen som lagmannsretten gir for dette, er at det ikke er rettslig grunnlag for identifikasjon med selskapet som skulle tilsi at dividendebetaling fra selskapets konkursbo skulle gå til fradrag ved beregning av det utbyttet som skal inndras på As hånd. Forsvarer har vist til at det er sikker rett at betalt skatt og avgift kommer til fradrag så langt dette er sammenfallende med utbyttet. Av dividenden utbetalt til Skatteetaten er det etter forsvarers opplysning 736 361,78 kroner som i sluttutlodningen er tilkjent Oslo kemnerkontor, som gjelder tiltaleperioden og tilsvarende utbytte. Aktor har ikke imøtegått denne opplysningen, men har fremholdt at fradraget for utbetalt dividende synes å kunne omfattes av lagmannsrettens reduksjon fra rundt 18,1 millioner til ni millioner kroner.

- (69) Når lagmannsretten uttrykkelig uttaler at den ikke er enig i at utbetalt dividende til skatteetaten skal gå til fradrag, kan man ikke legge til grunn at lagmannsretten likevel har tatt hensyn til dette ved beregningen.
- (70) I rettspraksis er det lagt til grunn at det skal gjøres fradrag for betalte skatte- og avgiftskrav ved inndragning av utbytte. Jeg viser til fremstillingen i Matningsdal, Straffeloven 2005: Kommentartutgave, Juridika, § 67 note 11.2, revidert 1. januar 2021. Når A som eneaksjonær identifiseres med X, slik at Xs utbytte i form av unndradde skatter og avgifter kan inndras fra ham, er det naturlige utgangspunktet etter mitt syn at det også må gjelde motsatt vei, slik at det gjøres fradrag i den grad X senere har betalt noe av de unndradde skattene eller avgiftene. Slik jeg ser det, må dette også gjelde der eneaksjonærens selskap er gått konkurs, slik at utbetalingen skjer fra konkursboet. Jeg mener derfor at det i dette tilfellet bør gjøres et ytterligere fradrag for dividenden, som passende kan rundes av til 736 000 kroner, slik at inndragningsbeløpet blir 8 264 000 kroner.

Konklusjon

- (71) Min konklusjon blir etter dette at straffen nedsettes til fengsel i fire år og ni måneder, og at inndragningsbeløpet reduseres til 8 264 000 kroner. For øvrig fører anken ikke frem. Partene er enige om at varetektsfradraget skal være det samme som i lagmannsrettens dom.
- (72) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres følgende endringer:

1. I domsslutningens punkt 2 gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 4 – fire – år og 9 – ni – måneder. Til fradrag går 400 – firehundre – dager for utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.
2. I domsslutningens punkt 4 gjøres den endring at inndragningsbeløpet settes til 8 264 000 – åttmillionertohundreogsekstifiretusen – kroner.

- (73) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (74) Dommer **Bergh:** Likeså.
- (75) Dommer **Ringnes:** Likeså.
- (76) Dommer **Matningsdal:** Likeså.

(77) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres følgende endringer:

1. I domsslutningens punkt 2 gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 4 – fire – år og 9 – ni – måneder. Til fradrag går 400 – firehundre – dager for utholdt varetekt, jf. straffeloven § 83.
2. I domsslutningens punkt 4 gjøres den endring at inndragningsbeløpet settes til 8 264 000 – åttemillionertohundreogsekstifiretusen – kroner.